

Wat is kunst- en erfgoedcriminaliteit?

Dr. Naomi Oosterman
Assistent Professor Cultureel Erfgoed
Erasmus Universiteit Rotterdam, Nederland
oosterman@eshcc.eur.nl

Wat is kunst- en erfgoedcriminaliteit precies?

Allereerst → Verschil tussen *kunst* en *erfgoed*

Echter, geen juridische definitie van kunst en/of erfgoedcriminaliteit. Althans, niet zo in het (Nederlandse) Wetboek van Strafrecht.

Vrij normaal → hetzelfde wanneer je spreekt over fraude, drugscriminaliteit, ondermijning, etc.

- Dus, meerdere vormen van criminaliteit, zoals:

- Diefstal, vervalsing, smokkel, iconoclasme, vandalisme, *looting*, etc.

(Conklin, 1994) mét geassocieerde criminaliteit (witwassen, fraude).

- *AND* associated crimes: e.g., money laundering, fraud, etc.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Erasmus'.

Vormen van ontregeling door kunst- en erfgoedcriminaliteit

- Vervalsingen - Informatie assymetrie (Moureau, 2008)
- Diefstal - Verlies, stijgende verzekeringspremies
- Looting (Mackenzie, - Implementatie legale market 2005; Massy, 2008)
- Vandalisme / vernieling - Verlies (historische narratieven)
- Fraude en manipulatie - *Insider networks / symbolic security bubbles* (Oosterman, Mackenzie, & Yates, 2021)

Interdisciplinair onderzoek

- Hoofdpijnen: sociologie, antropologie, archeologie, en rechtsgeleerdheid
- Sub-domeinen: criminologie, erfgoedstudies, beveiligingsstudies, beleidsstudies
- Als criminoloog geïnteresseerd in aard, omvang, en schade van criminaliteit

De aard van kunst- en erfgoedcriminaliteit I

Werkelijk: de aard van kunst- en erfgoedcriminaliteit.....
.....omvat dus ook antiquiteiten/antiek/fossielen/menselijke resten/etc.

Gigantische hoeveelheid aan objecten, ieder met een andere aantrekkingskracht.....objecten zijn niet neutraal:

- Precolumbiaanse objecten uit Latijns-Amerika → populair sinds de jaren '60 op de Europese kunstmarkt. Vormt een *trigger* voor *looting* en smokkel?
- Elk jaar weer een nieuw record op moderne of contemporaine kunstveiling. Vormt een trigger voor diefstal en vervalsing?
- Minimaal overzicht van, bijvoorbeeld, een NMa op het reilen en zeilen van de kunstmarkt....Vormt een trigger voor fraude?
- Burgeroorlogen of (economische) instabiliteit....Vormen een trigger voor *looting*, smokkel, en iconoclasme?
- Onbekende internationale en nationale wetgeving. Vormt een trigger voor valsheid in geschrifte en fraude?

De aard van kunst- en erfgoedcriminaliteit II

- De “aard” van kunst- en erfgoedcriminaliteit laat zich niet makkelijk duiden.
- We hebben het echter veelal NIET over James Bond-esque toestanden met grote overvallen, luide explosies, sexy mannen in chique pakken...
- We hebben veel kleine criminaliteit...maar
- ...net zo vaak hebben we het over transnationale criminaliteit, met een sterke ondertoon van sociale ongelijkheid, bijvoorbeeld:

Erasmus

Source – Transit – Market model

(Mackenzie & Yates, 2017)

De aard van kunst- en erfgoedcriminaliteit III

Ten grondslag hieraan ligt vaak een koloniaal of imperialistisch verleden.

Daarnaast → objecten in bronlanden (bijvoorbeeld Peru, Bolivia, Guatemala) zijn relatief onbeschermd en daardoor een redelijk makkelijk doelwit voor *looters* en smokkelaars, die objecten via transitielanden, naar marktlanden brengen.

De aard van kunst- en erfgoedcriminaliteit IV

- In essentie wordt “kunstcriminaliteit” vaak gezien als *victimless crime*. Dat is onzin.
- Komt door onder andere media-aandacht en media *opklopperij* = onevenredige media aandacht voor diefstallen (bijvoorbeeld *Kunsthall Rotterdam*), die minder voorkomen, dan aandacht voor *looting* en smokkel (wat veelal vaker voorkomt).

Wie zijn dan de slachtoffers?

Objecten als slachtoffers

A stylized, handwritten-style logo of the word "Erasmus" in black ink, located in the bottom right corner of the slide.

De aard van kunst- en erfgoedcriminaliteit V

- Objecten.....als slachtoffers.

Hier in Europa, maar ook in de VS, zijn we nogal happig op het idee dat antiquiteiten en kunstwerken *objecten* zijn die in het museum behoren (denk aan Indiana Jones "*it belongs in a museum*")

Maar zijn het wel objecten? (zie onderzoek van Dr. Emiline Smith)

"Levend erfgoed", geen objecten, maar godheden.
Invasie op de *culturele en religieuze identiteit* van hele gemeenschappen. Grote sociale schade.

Terug naar aantrekkingskracht → ook ten grondslag liggen concepten als cultureel kapitaal, *conspicuous consumption*

De omvang van kunst- en erfgoedcriminaliteit I

De omvang van kunstcriminaliteit wordt vaak omschreven als de “3^e of 4^e grootste criminele *onderneming* ter wereld”. Heel vaak wordt hierbij gemeld dat het “net na drugsmokkel of wapenhandel” in de pikorde staat.

Grote organisaties hebben dit nog steeds op hun websites en in hun communicatie staan.

Dit is onjuist. Althans, we kunnen deze omvang niet meten. Vragen naar de manier waarop inschattingen worden gemaakt, wat de basis is van het statement, kunnen vaak niet gegeven worden.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Erasmus', located in the bottom right corner of the slide.

De omvang van kunst- en erfgoedcriminaliteit II

- Waarom problematisch om te meten?

Satellietbeelden als uitkomst?
Looting pits "tellen"?
Wat is er uit de grond gehaald?

Problemen met registratie
Databases
Intelligence-led policing
Onderrapportage → dark figure

De omvang van kunst- en erfgoedcriminaliteit III

- Omvang is haast niet uit te drukken in *tastbare* hoeveelheid objecten, geld, of sociale schade
- “Technieken” om omvang te meten.

Bijvoorbeeld:

- Gebruik satelliet en “lidar” (Light Detection And Ranging of Laser Imaging Detection And Ranging)
- Gebruik databases.
- Grondigere kennis van internationale/nationale wetgeving (hieraan ten grondslag liggen ook imperialistische en koloniale relaties en trekjes). UNESCO 1970 Conventie wordt vaak gebruikt als “leidraad”, maar een land als Honduras heeft al wetten *sinds 1845* die verbieden dat objecten het land verlaten.

Erasmus

De omvang van en ruimtelijke spreiding

- Veelal grensoverschrijdende vorm van criminaliteit (bron, transitie, markt)
- Problematisch voor overheden om te handhaven
- Daarnaast: er zijn nauwelijks gespecialiseerde kunst- en antiquiteiten eenheden. En wanneer ze er wel zijn, zijn ze vaak zeer kleinschalig (een of twee agenten is eerder regel dan uitzondering), hebben niet per se diepgaande kennis over objecten (logisch); moeite met registreren van objecten.
- Vaak: *intelligence-led policing*. Politie is meer "*information broker*" dan actieve handhaver.
- Objecten bewegen sneller dan handhavers
- Resultaat: daadwerkelijke omvang, maar ook dark figure, haast onmogelijk om te handhaven

Erasmus

De schade van kunst- en erfgoedcriminaliteit

- Sociale schade
- Reputatie schade
- Materiele schade

Wat is kunst- en erfgoedcriminalite it?

Dr. Naomi Oosterman
Assistent Professor Cultureel Erfgoed
Erasmus Universiteit Rotterdam, Nederland
oosterman@eshcc.eur.nl